

Діяльність професійної спілки друкарів «Вогнище» в роки Першої світової війни

Ігор Берест

Кафедра ІКБІС

Українська академія друкарства

Львів, Україна

Berestigor1@gmail.com

Abstract. The explosion of the First World War on August 1, 1914 changed the usual rhythm of everyday life. Already in the first months since its inception, a significant part of the lands of Eastern Galicia became a theater of military operations, which also actively influenced the activities of trade unions. Therefore, the article analyzes the situation in Eastern Galicia and the work of the printers' professional union "Vognyshche" during the First World War.

Ключові слова: war, trade union, society, printers.

Вибух Першої світової війни 1 серпня 1914 р. змінив звичний ритм буденного життя населення краю. Вже в перші місяці воєнних дій значна частина земель Східної Галичини стала театром бойових дій, де у збройному протистоянні зішлись російські та австро-угорські війська. Війна вибухами, пожежами, руйнуванням, безладом, смертями вторглася в мирне існування суспільства, діяльність політичних партій, національних організацій, релігійних конфесій, виробничих підприємств, трудових колективів, різних товариств і, в тому числі, професійних спілок [1, с.119–167].

У ситуації, що склалася унаслідок воєнних дій, вже в перші місяці війни зафіксовано значне зменшення числа членів професійних спілок, підпорядкованих загальноавстрійській Віденській профспілковій комісії. У Галичині кількість членів товариств цього об'єднання також різко скоротилася на початку війни і продовжувала зменшуватися [2, с.43]. Східна Галичина перебувала в зоні бойових дій та російської окупації, і в таких умовах встановити точне число членів низових організацій центрального комітету профспілок видається неможливим [3, с.289].

Припинився випуск професійної преси. Винятком був тижневик "Górník" ("Гірник"), який ще на початку 1914 р. трактували як друкований орган унії гірників в усій монархії.

Серед професійних організацій Львова чи не найкраще зберегло свою чисельність товариство друкарів. Буквально перед початком війни у рядах галицької професійної спілки поліграфістів "Ognisko" ("Вогнище") перебувало понад 600 членів, які були мешканцями Львова і його околиць. На кінець серпня 1914 р. профспілка друкарів налічувала всього 220 осіб.

Одним з перших розпоряджень російської влади у Львові став указ про закриття і заборону діяльності в місті всіх спілок, організацій, товариств, видавництв. Тільки окремі довірені члени товариства могли таємно потрапити в офіс, щоб отримати матеріальну допомогу для найбільш нужденних осіб.

В той же час у Східній Галичині російська окупаційна влада наполегливо впроваджувала рубль, пропонуючи населенню обмін за штучно заниженим курсом австрійської крони. Оскільки бракувало грошей і надана допомога спілчанам була мізерною, вирішили шукати інші варіанти для отримання коштів.

Шалене знецінення австрійської крони, мізерні й нерегулярні виплати не могли забезпечити все більше і більше число осіб, що опинилися за межею виживання. Представники спілки просили про допомогу у відкритті міської харчової кухні для убогих, хворих та німечних друкарів.

Самостійно відремонтували та укріпили входні двері, з дощок виготовили нові столи, лавки, полиці, відремонтували та модернізували кухонну піч, закупили й завезли

дрова. Для роботи на кухні запросили Р. Росінську, Г. Голуб, С. Бамбурович, Й. Михальську, В. Мацкувку, М. Кузьму та Г. Махальську, які були членами спілки друкарів.

15 листопада 1914 р., в неділю, кухня товариства для членів організації видала перший безкоштовний обід, який складався зі стандартної порції кісткового бульйону (250 гр.), шматочка м'яса з картоплею (20 і 100 гр.), однієї скибки хліба (50 гр.) і однієї чайної ложки квашеної квасолі (20 гр.).

Проте, військові дії на території Східної Галичини не пройшли безслідно для професійної спілки друкарів.

Одним з актуальних питань стала проблема відсутності зворотного зв'язку з колишніми членами товариства, яких воєнне лихоліття розкидало по фронтах та світу. А вже новий, 1916 рік розпочався з незначним полегшенням, що спонукало головну управу товариства до активних дій щодо залучення додаткових фінансів.

У вересні 1917 р. преса подала офіційну статистику щодо наслідків війни у друкарській галузі держави. Усі товариства вели самостійну профспілкову роботу, але фінансова складова забезпечувалася Головним комітетом у Відні, який забирав від них кошти і в разі необхідності видавав.

Станом на квітень 1917 р. безпосередньо у Східній Галичині в реєстрі друкарів було 166 членів, один з них перебував на військовій службі, а 15 осіб стали непрацездатними і не отримували жодної компенсації від Головного профспілкового комітету. Отже, головна профспілкова установа друкарів у Відні не надто прислухалася та придивлялася до регіону, на території якого проходила лінія фронту і який зазнав велетенських втрат та збитків.

Війна поволі добігала до закінчення. 1 серпня 1918 р., з ініціативи управління товариства друкарів та при підтримці Торгово-промислової палати, у Львові відкрили спілкову крамницю для поліграфістів, де можна було придбати продукти та товари першої необхідності.

Якщо в загальному підвести підсумок діяльності львівської профспілки друкарів

“Ognisko” в роки війни, то варто відзначити, що воєнне лихоліття стало для неї як і для інших організацій неймовірним випробуванням, яке вони успішно витримали. Війни та загальна мобілізація відірвала від мирної праці простих працівників і кинула їх у вир воєнних дій, з якого не всім судилося повернутись. У надзвичайно складних суспільно-економічних умовах люди змушені були працювати за мізерні 70–80 копійок по 10–12 годин на день. Професійна спілка опинилася у напівлегальному існуванні й вимушено перейшла в статус міської кухні, яка в умовах тотального голоду та розрухи відіграла доволі важливу, можна сказати, рятівну, соціальну роль.

Після повернення австрійської армії в Східну Галичину ситуація не надто змінилася в крашу сторону. Розруха, руїни, безробіття – ось реальна картина тогочасного буття. І професійним спілкам, як громадським організаціям не було звідки чекати допомоги. Лише надія на власні сили стимулювала відродження профспілок та профспілкового руху. Незважаючи на негаразди, труднощі, складні випробування, найстаріша профспілка на теренах сучасної України поволі відроджувалася, гуртуючи в своїх рядах нових членів.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Берест І. Перша світова війна на землях Східної Галичини і Західної Волині. Львів: Вид-во Української академії друкарства. 2015. 326 с.
- [2] Берест І. Профспілковий рух в Східній Галичині у часи національно-визвольних змагань (1914–1921 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. Тернопіль. 2013. С.43–47.
- [3] Ruch zawodowy w Polsce: zarys dziejów, 1869–1918 / Pod red. Stanisława Kalabińskiego; oprac. Jan Kancewicz [et al.]; Centralna Rada Związków Zawodowych. Biuro Historyczne. Warszawa. T. 1. 1974. 576s.